MİMAR SİNAN

Hazırlayan : Doç. Dr. Yavuz Unat

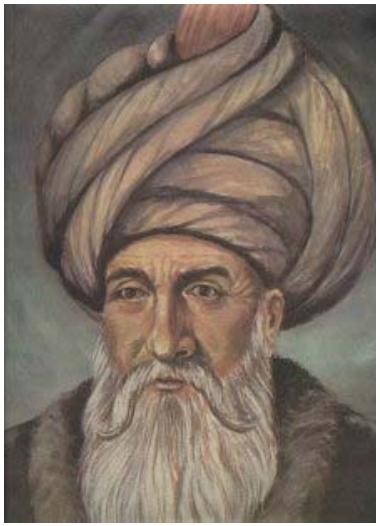

Mimar Sinan

Mimarlık tarihinin en büyük mimarlarından birisidir. Koca Sinan olarak tanınan Mimar Sinan 1489'da Kayseri'nin Gesi bucağının Ağırnas köyünde doğdu. Çocukluğu ve ilk gençliği II. Beyazıt (1481–1512), gençliği I. Selim (1512–1520), olgunluğu Kanunî (1520–1566), II. Selim (1566–1574) ve III. Murat (1574–1595) dönemlerinde geçti ve 1588'de 99 yaşında öldü.

1512 yılında devşirme olarak alınan Mimar Sinan, İbrahim Paşa Sarayı'nda dülgerlik eğitimi aldı ve ustaların yanında yapı işlerinde çalıştı. 1514'te Yavuz ile İran seferine katıldı; 1516–17 tarihlerinde Mısır seferinde bulundu. 1520 yılında da Yeniçeri oldu. Sinan, katıldığı her iki seferde de köprü kurmak, kale onarmak gibi işlerde görev aldı.

1520 yılından sonra Yeniçeri sıfatına sahip olarak Kanuni ile seferlere katıldı. 1522'de Rodos ve Belgrat, 1526 yılında Mohaç, 1535'te Korfu ve İran, 1537'de Balia ve 1538'de Karaboğdan seferlerine katıldı. 1535 İran seferi Sinan için bir dönüm noktasıydı. Bu seferde içlerine top yerleştirdiği kalyonlar, kalenin ele geçirilmesinde büyük yarar sağlamıştı. Bundan dolayı kendisine Haseki unvanı verildi.

Karaboğdan seferinden sonra da seferlerde gösterdiği yararlılıktan dolayı önce mimarlığa, 1538'de de devletin ve sultanların bütün yapı ve inşaat işleri ve bayındırlığından sorumlu baş mimarlığa getirildi. Bu görevle Mimar Sinan 84 cami, 52 mescit, 57 medrese, 7 darülkura (Kuran okumayı ihtisas derecesinde öğreten okul), 22 türbe, 17 imaret, 3 sağlık yurdu, 7 su yolu, 8 köprü, 16 kervansaray, 33 saray, 6 mahzen, 32 hamam yaptı. Değişik kaynaklar bu büyük mimarın 300'den fazla yapıya imza attığını kaydetmektedir.

İlk önemli çalışması, 1538'de yaptığı İstanbul, Eyüp'te bulunan Ayaz Paşa Türbesi ve 1539'da yaptığı Haseki Camii'dir. İlk büyük çalışması ise kendisinin "çıraklık eserim" dediği ve 1543'te Kanuni Sultan Süleyman'ın 22 yaşında ölen oğlu Şehzade Mehmet'in anısına yaptırdığı Şehzade Camii'dir (1548). Bundan altı yıl sonra tam altmış yaşındayken bu kez "kalfalık eserim" dediği Süleymaniye'nin yapımına başladı. Sanatının zirvesine ulaştığı ve kendisinin "ustalık eserim" dediği Edirne Selimiye Camii'ne ise 1569 yılında yani tam 80 yaşındayken başladı ve 86 yaşında tamamladı. Sinan, Selimiye'yi yapmadan önce burada uyguladığı planı önce 1560 yılında İstanbul Tahtakale'de yaptığı Rüstem Paşa Camii'nde denemişti. Bir kubbe üstadı, toplu mekân yaratıcısı Sinan, 1588'de İstanbul'da öldü. Süleymaniye Camii'nin yanında Şeyhül İslâm Kapısı (Bab-ı Meşihat), Dökmecilere giden yolun birleştiği yerdeki türbede gömülüdür. Bu türbenin kitabesinde yer alan "Geçti bu demde cihanda Pir-i Mimaran Sinân" ifadesi şair ve nakkaş Sâî Mustafa tarafından yazılmıştır.

Şehzade Cami

Yeni mekân arayışını sürdüren Sinan bu denemelerini asıl çıraklık eserim dediği Şehzade Camii'nde taçlandırarak sekizgen biçiminde dört kalın paye üzerine 19 metre çapında bir orta kubbe ve dört yarım kubbeden ibaret büyük camii ile merkezi kubbe yapısını gerçekleştirmiştir. Yarım kubbeler de yanlardan ikişer yuvarlak çeyrek kubbe ile genişletilmiştir ki, bu yapı biçimi Osmanlı mimarisinde ilk defa kullanılmaktadır. Bu yapı biçimini daha sonra yaptığı bütün camilerde kullanmış olan Sinan, bu çalışmasıyla o güne kadar batı ve doğu yönlerinde kubbe örtüsü dışında kalan kısımları da aynı çatı altında almayı başarmıştır.

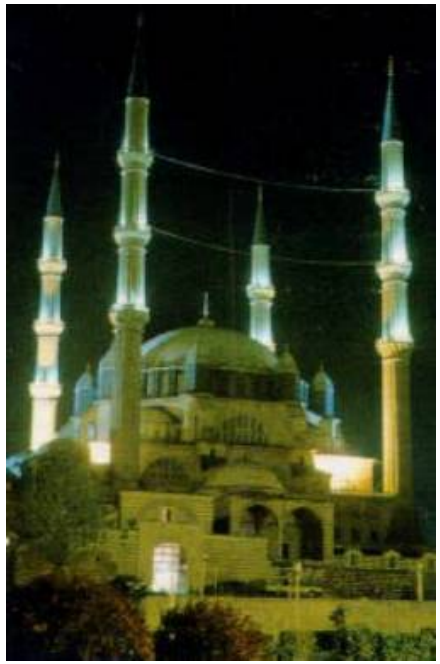

Selimiye Cami

Sinan, Kanuni'den sonra II Selim için de Edirne'de, Selimiye Camisi ve külliyesini inşa etti. Sinan'a göre Süleymaniye kalfalığında, Selimiye ise ustalığında yapılmıştır. İki eser de dünya mimari anıtları arasında yer alırlar. Michel Ancelo'nun Roma'daki St. Piere Kilisesi ile Selimiye, mimarlık tarihinde, birbirlerine karşı ayrı ayrı üstünlükleri olan, fakat birbirlerinden üstün olmayan iki eser olarak anılır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Hürrem Sultan'dan olan kızı Mihrimah Sultan için Mimar Sinan tarafından yapılan Mihrimah Sultan Çeşmesi

Mihrimah Sultan Çeşmesi

Su yolları ve su çarkları da yapan Sinan'ın anlattığına göre bir gün Kanuni Sultan Süleyman, İskender Çelebi bahçesini gezerken, yolu Rüstem Paşa Sultanı Mihrimah Sultan bahçesine düşer. Bahçedeki sebzelerin solgun olduğunu görünce bağcıya "Bu bahçenin sebzeleri niye diğer bahçenin sebzeleri gibi taze değil?" diye sorar. Bostancı da "Padişahım bu bostanda su olmadığından sebzeler solmakta ve iyi yetişmemektedir." diye cevap verir. Bunun üzerine padişah "Bahçenin bir köşesine bir su dolabı yapsınlar, mimarı çağırsınlar bunun mümkün olup olamayacağına baksın", diye yanındakileri uyarır ve Mimar Sinan'ı çağırırlar. Mimar Sinan, "Saâdetlü padişahım güzel söylemişler. Bu yerde dolap yapmak mümkündür. Ancak dolabın üstü bağın gayet üstünde olmalıdır ki, su her yere akabilsin. Eğer padişahımın buyurduğu yere yapılırsa, bazı yerlere su çıkmaz." der. Bunun üzerine padişah Sinan'a "Su yüksekte olur mu?" diye sorar. Sinan ise "Evet padişahım, pınarlar çoğunlukla dağların başında olur." diye cevap verir. Padişah biraz üzülür, ancak Sinan'ın haklı olduğuna kanaat getirir. Daha sonra Sinan dolabın yerini açtırmaya başlar. Bir adam boyu kadar zemini kazdıklarında, eskiden dolap kuyusu olan, kargır dolap kalıntısına rast gelir. Dolap harap durumda olmasına rağmen, kuyunun suyu taşlar arasında hâlâ gözükmektedir. Buna çok sevinen Sinan, durumu derhal padişaha bildirir. Haberi alan padişah bağa gelir. Dönen su dolabını ve safa bahşeden suyun bağın altında ve üstünde aktığını görünce üzerindeki kaftanı çıkarıp Mimar Sinan'a giydirir.

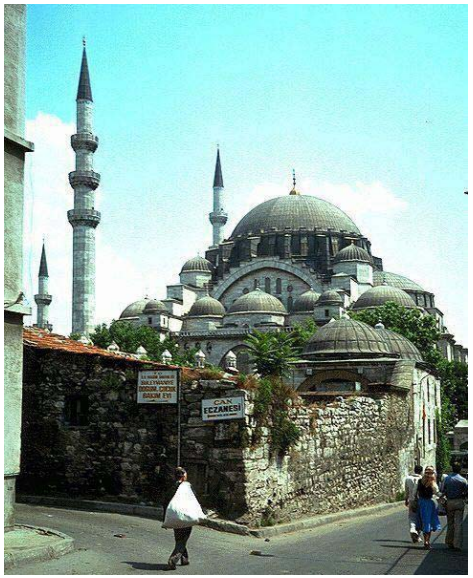

Süleymaniye Cami

Süleymaniye Cami

Kanuni, büyük bir padişah olarak muhteşem bir külliye yaptırmak hevesindeydi. Bunun mümkün olup olmadığını Sinan'dan sordu. Sinan, "Devletinizde her şey mümkündür." dedi. Sinan, Ayasofya'nın kubbesinden daha büyük ve daha estetik bir kubbeyi, caminin üstüne kondurmak istiyordu. Çekemeyenler, Sinan'ın düşmanları harekete geçtiler. Bunların başında Sadrazam Rüstem Paşa da vardı. Bunlar, bu kadar büyük bir kubbenin tutturulmayacağını ve Sinan'ın bu yüzden inşaatı bitirmeyi geciktirdiğini söylüyorlardı. Kanuni bir gün camiye geldi ve inşaatın ne zaman biteceğini sordu. Sinan, "iki ay içinde" dedi. Çevresindekiler, bu kadar kısa bir zamanda inşaatın tamamlanamayacağını söyleyerek Sinan'ı uyarmak istediler. Fakat o fikrinde direndi ve iki ay sonunda caminin anahtarlarını hükümdara götürdü.

Kaynaklar

Afet İnan, *Mimar Koca Sinan*, Ankara 1968.

Rıfkı Melûl Meriç, *Mimar Sinan, Hayatı, Eserleri,* Ankara 1965.

Suut Kemal Yetkin, *Türk Mimarisi*, Ankara 1970.